

18.3.2021

**OT-keskustytön valtakunnallinen näkökulma
Anna Cantell-Forsbom
(Ritva Halila, Susanna Hoikkala, Marjo Malja)**

- OT-keskusten tehtävä ja visio
- Tehty OT-keskuskehittäminen
- Haasteet ja mahdollisuudet
- Tämänhetkinen tilanne
- Tulevaisuus

MIKSI OT-KESKUKSET?

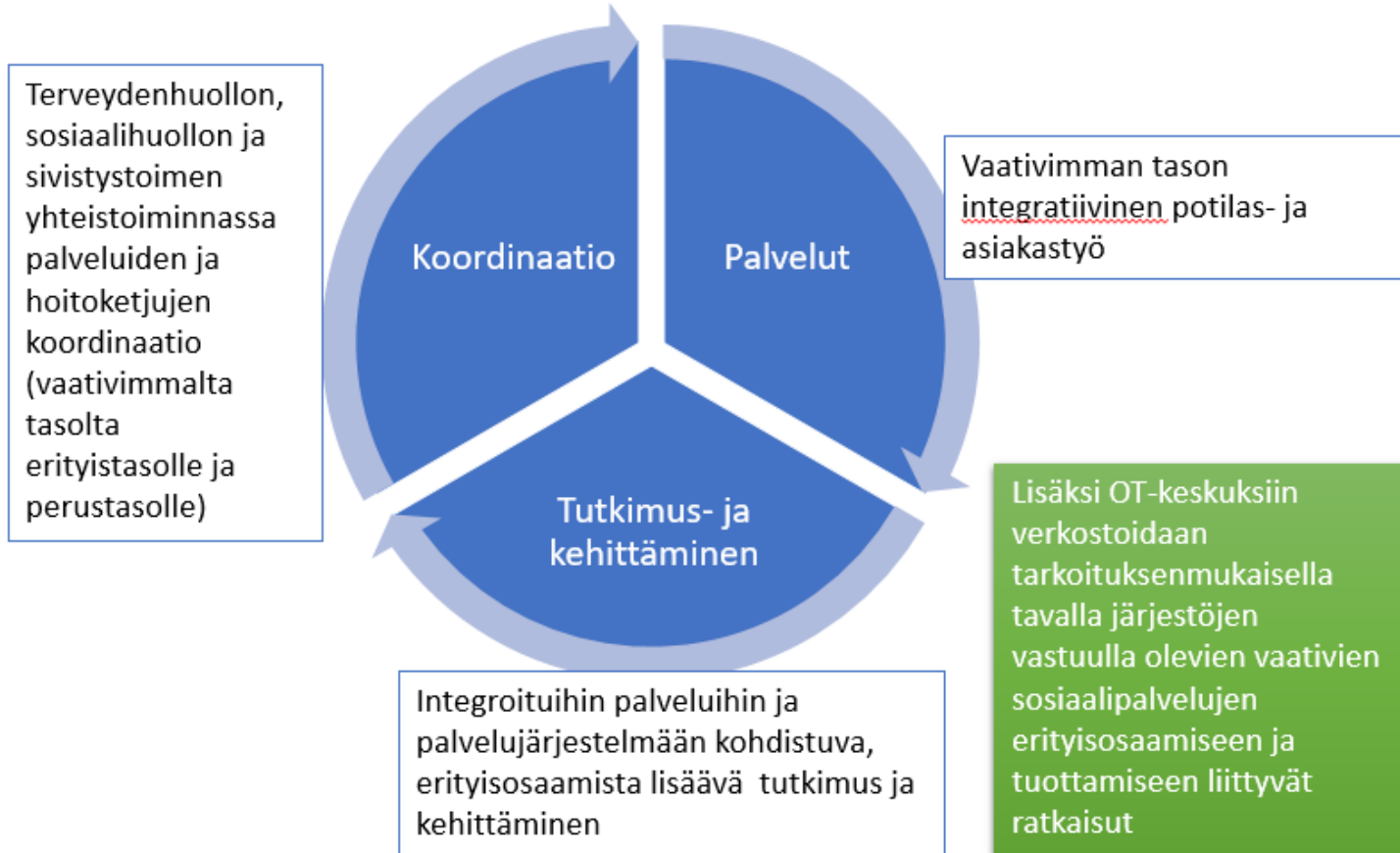
- OT-keskusten tarkoituksena on varmistaa ne vaativaa **erityisosaamista** sekä **monitieteisyyttä ja integraatiota** edellyttävät palvelut, joita tarvitaan eri puolilla maata ja eri tilanteissa, mutta joita **yksittäisen maakunnan ei ole** toiminnallisesti eikä taloudellisesti **mahdollista järjestää**

MIKSI OT-KESKUKSIA TARVITAAN?

- 1) Varmistamaan niitä **hyvin harvoin tarvittavia vaativia palveluja**, jotka ovat joko erityisosaamisvaatimuksiltaan tai kustannuksiltaan sellaisia, ettei niitä ole tarkoituksenmukaista tuottaa kaikissa maakunnissa.
- 2) Luomaan yhdessä eri toimijoiden kanssa **uusia käytäntöjä ja toimintatapoja** ajassa muuntuviin erittäin vaikeisiin tilanteisiin niin, että tilanteet niiden avulla muuttuvat vähemmän vaikeiksi ja vahvistamaan sitä, että yhä useampi lapsi ja nuori saisi riittävän tuen ja avun jo perustasolta.
- 3) Varmistamaan **näyttöön perustuvien menetelmien** implementointi kaikille toiminnan tasoille siten, että lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa avun viiveettä lähipalveluista, mikä vähentää erityistason palveluiden tarvetta.
- 4) Varmistamaan palvelujen yhteensovittaminen niin, että lapselle, nuorelle ja perheelle ne näyttäytyvät **yhtenä palvelukokonaisuutena**.

Mistä tehtävistä OT-keskus koostuu?

OT-KESKUSTEN VISIO

- Uudistetuissa vaativimman tason palveluissa tarpeen mukaisesti palveluihin pääsy on sujuvaa, ja tuen ja palveluiden tarve arvioidaan monitoimijaisena yhteistyönä.
- Vaativimman tason palveluita on saatavilla myös erityistason palveluiden yhteydessä, jossa eri ammattiryhmien asiantuntijuus kootaan yhteiseksi asiakaslähtöiseksi toimintakokonaisuudeksi.
- Integratiiviset toimintamallit ovat kattavasti käytössä.
- Palveluketjun sisällöllinen ohjaus varmistaa tarpeenmukaisen palvelun toteutumisen myös perustasolla.
- Lapsi tai nuori ja hänen perheensä ovat aktiivisina osallistujina palvelun suunnittelussa ja toteuttamisessa.

TAUSTAA OT-KEHITTÄMISTYÖLLE

- Sipilän hallituskauden LAPE-kehittämisohjelma, alueelliset kehittämishankkeet, raportti:
- **LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSAAMIS- JA TUKIKESKUKSET LAPE-muutosohjelmassa tehdyn valmistelutyön loppuraportti, STM 2019,30:**
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161534/STM_Rap_2019_30_Lasten_nuorten_ja_perheiden_osaamis_ja_tukikeskukset.pdf
- Rinteen ja Marinin hallitusohjelmassa jatkettiin lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa.
- OT-kehittämistyöryhmän 2019-2020, raporttia ei vielä julkaistu, tulossa
- Vuonna 2020 3/5 yhteistyöalueesta sai valtionavustusta sote-rakenneuudistusta tukevasta rakennerahastosta OT-keskusten jatkovalmisteluun.

OT-RAPORTTI 2021

- Työryhmä 2019-2020
  - Asiantuntijaverkostot, pääsääntöisesti perus- ja erityistason tukena
  - Si-so-te-koordinaatio olennainen osa yhdessä työskentelyä: lisäksi yhteyksiä muihin viranomaistoimintoihin (mm. poliisit, syyttäjät Barnahus-yhteistyössä)
  - Yhdistelmäyksiköt →toiminnallisesti integroidut vaativan sijaishuollon lastensuojelulaitokset
  - Näyttöön perustuvien menetelmien koordinaatio ja keskinäinen sopiminen eri OT-keskusten välillä
  - Uuden integratiivisen toiminnan tutkimus ja kehitys samanaikaisesti
  - Asiakkuus: määrittelyn vaikeus
  - Valmistumisessa koronaviiveitä

OT-KESKUSTEN VALTAKUNNALLINEN KEHITTÄMINEN JATKOSSA

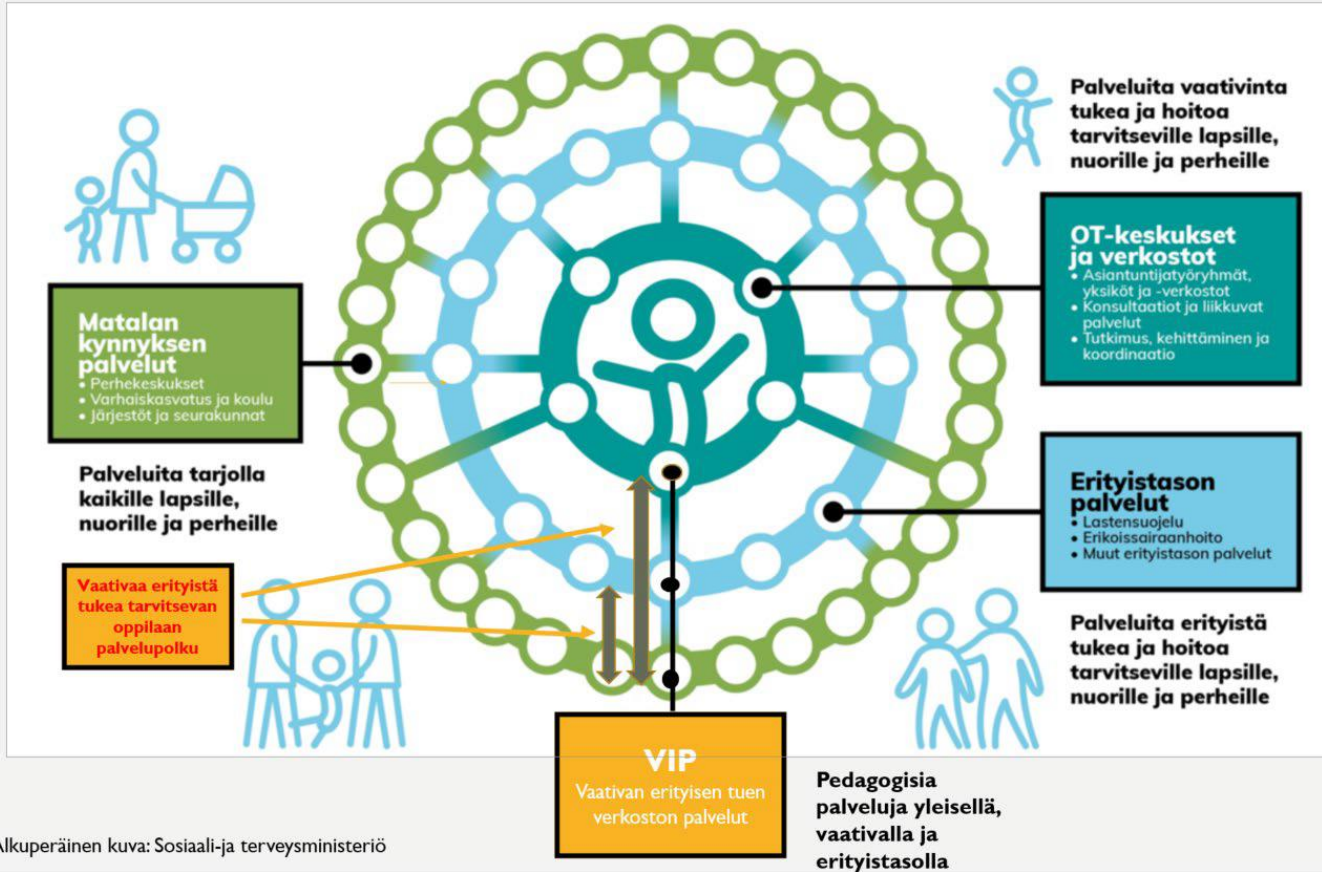
- Linjaukset
- Näyttöön perustuvat menetelmät
- Pilottien kehittämistyö
- Valtakunnallinen koordinaatioryhmä
- Lainsäädännön uudistaminen

MITÄ OT-KESKUKSISTA ON LINJATTU?

- OT-keskuskonsepti on hallinnonrajat ylittävä ja toimii pääosin verkostomaisena kokonaisuutena
- OT-keskusten antama tuki kohdistuu ensisijaisesti ammattilaisille
- Toiminnan perustana ovat vahvat julkiset palvelut
- Järjestöjen toiminta täydentää julkista palvelujärjestelmää
- Toimitaan yhteistyössä sosiaalialan osaamiskeskusten sekä opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämän VIP-verkoston kanssa
- Tutkimustoiminnan koordinointi; yliopistot, THL, ITLA

Alkuperäinen kuva: Sosiaali- ja terveysministeriö

MISTÄ EI VIELÄ OLE SOVITTU?

- Asiakkaiden määrittelystä; kenelle kohdistetaan, ei vielä selkeää määrittelyä eikä ehkä yksimielisyyttäkään
- Sijoittuminen palvelujärjestelmässä: tukeeko vain konsultaation kautta ammattilaisia vai tuottaako myös palvelua asiakkaille ja potilaille?
- Onko asiantuntijaverkosto vai myös konkreettinen palvelukeskus?
- Rakenteet, hallinnollinen sijoittuminen, johtaminen
- Koordinointi?
- Valtakunnallinen kehittämistyö

HAASTEET

- Yhteiset määritelmät, sanoitus puuttuu, toimintakulttuurit ovat erilaisia
- Yhdessä tekeminen on haastavaa
- Monimutkaiseen ongelmaan, kompleksisiin asiakas- ja potilastilanteisiin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja
- Monialaista, tieteenalat ylittävää/yhdistävää tutkimusta ei ole riittävästi
- Ei valmista konseptia, jatkuvan kehittämisen malli
- Koordinaation puute
- Salassapito, tietosuojakysymykset
- Edellyttää vahvaa yhteistyötä yli ammatti- ja hallintokuntarajojen sekä alueiden sisällä ja kesken. Se edellyttää myös julkisen toiminnan lisäksi yksityisten ja järjestöjen toiminnan yhteensovittamista.

NÄYTTÖÖN PERUSTUVAT MENETELMÄT

- Edellisellä hallituskaudella LAPE-muutosohjelmassa päätettiin ottaa käyttöön ja levittää alueille neljää eri tyyppistä menetelmää, jotka Itämeren Kasvun tuki –arvioinnissa oli saanut vahvan tai kohtuullisen näytön arvion: Lapset puheeksi, Voimaperheet, Ihmeelliset vuodet ja Monimuotoinen perheterapia (MDFT)
- Yliopistosairaaloille on erikoissairaanhoidon keskittämisasiäksessä (582/2017) asetettu velvoite psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien arviointiin ja niiden osaamisen ylläpitoon sekä alueelliseen yhteen sovittamiseen.

OT-KESKUSPILOTIT

- Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistusta tukevasta rakennerahastosta myönnettiin valtionavustusta OT-keskusten jatkovalmisteluun kolmelle pilotille:
- Pohjoisen OT-keskuksen jatkovalmistelu, ydinyksikkö ja osaamiskeskusten luominen, Pohjois-Pohjanmaan shp
- OT-keskuskonseptin määrittely ja pilotointi (LaNuPe), Pohjois-Savon liitto
- Länsirannikon OT-keskuspilotti, Varsinais-Suomen shp
- Valtionavustuksen edellytyksenä on, että hankkeista muodostetaan valtakunnallinen, toisten hankkeiden erityisosaamista täydentävä ja hyödyntävä, kustannustehokas OT-keskusten yhteiskehittämisen kokonaisuus. Hankkeiden tarkoituksena on aidon sisote-integraation ja yhteisen kansallisen toiminnan luominen niin, että OT-keskukset pystyvät vastaamaan vaativaa monialaista palvelua tarvitsevien lasten ja nuorten tarpeeseen koko maassa.

OT-keskukset ja maakuntien yhteistyöalueet

OT-keskus

voimassa osavaltio, kooten, nuortien ja perheiden palvelussa

ESIMERKKEJÄ ERITYISEN VAATIVAN ASIAKAS- JA HOITOPALVELUN KEHITTÄMISESTÄ JA TURVAAMISESTA

- **Lasten seksuaalisen hyväksikäytön** lapsilähtöinen tutkinta vaatii eri ammattilaisten hyvää yhteystyötä sovitun yhteistoimintamallin mukaisesti, kouluttamista ja tietoisuuden levittämistä mallista myös muille toimijoille perus- ja erityistasolla
- **Radikalisoituneiden** sota-alueelta palaavien perheiden tilanteen hoito: eri alojen erityisosaamista yhdistämällä voidaan hakea parhaiten tällaisissa kompleksissa tilanteissa toimivat, suositellut toimintatavat ja auttaa ammattilaisia kautta palvelujärjestelmän toimimaan näissä tilanteissa. Myös tätä työtä valmistellaan jo (OT-keskustoiminnan osana)
- **Yhdistelmäyksikköjen**, koulukotien kehittämistyö, päihde- ja mt, lastenpsykiatria-lastensuojelu, nepsy-oireiset lapset ja nuoret

OT-KOORDINAATIORYHMÄ

- Asettamispäätös valmisteltu STM:n kansliapäällikölle hyväksyttäväksi, toimikausi 3/2021-12/2022
- Tavoitteena on sovittaa yhteen eri yhteistyöalueilla valtionavustuksin tehtävä valmistelutyö OT-keskusten perustamiseksi
- Sovitetaan yhteen myös muiden lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin tähtäävien valtakunnallisten monialaisten hankkeiden, kuten lastensuojelun monialaisen kehittämisen ja Lasteri-hankkeen työtä
- Hyödynnetään aikaisempien OT-työryhmien työ
- Näyttöön perustuvien menetelmien koordinointi ja kehittäminen
- Arvioidaan ja kehitetään OT-keskusten välistä työnjakoa sekä valtakunnallista koordinaatio-/osaamisvastuuta

LAINSÄÄDÄNTÖKYSYMYKSIÄ:

- Sote-uudistus; sote-lait eduskunnassa
- Jos sote-uudistus ei toteutuisi, miten OT-keskukset organisoituvat?
- Toimivaltakysymykset, prosessien omistajuus, järjestämisvastuu
- Sosiaalihuollon osalta puuttuu keskittämisasiasetus tms.
- Tietosuojakysymykset

OT-KESKUSTEN TULEVAISUUS

- Tutkimustiedon ja hyvien käytäntöjen kokoaminen valtakunnalliseen tietopankkiin
- Sähköinen/virtuaalinen OT-keskus?
- Jatkuvan kehittämisen malli, kokeilu- ja kehittämiskulttuuri
- Epävarmuuden sietäminen, poisoppiminen ja kyseenalaistaminen
- Vuorovaikutus, dialogisuus
- Systemisyys
- OT-mallin huokoisuus; osaamisen hyödyntäminen laajasti
- Hyvien käytäntöjen leviäminen
- Riskit; osaamisen kapea-alaisuus ja henkilöityminen – miten varmistetaan riittävän laaja osaamiskirjo?
- Monialainen ja poikkitieteellinen tutkimustoiminta

KYSYMYS:

- *Onko ministeriöllä tavoitteena tulevaisuudessa kehittää lastensuojeluun valtakunnallinen validoitu mittari, jolla asiakkaan palvelutarvetta voidaan yhdenmukaisesti arvioida ja jäsentää? Tämä ei siis poissulje sitä, että sosiaalityöntekijä viime kädessä harkitsee ja päättää kokonaisuudesta*
- **Vastaus:** Tätä asiaa on palloitettu jo useiden vuosien ajan ja ehdotus saa sekä kannatusta että vastustusta.
- Yhteinen arviointimittari ja viitekehys on tavoitteena ja sellainen varmasti saadaan kehittämishankkeiden tuloksena.
- Soccan koordinoimassa kehittämishankkeena tutkitaan tätä asiaa Tampereen yliopiston (professori Tarja Pösö) johdolla. Tutkimussuunnitelman nimi: Lastensuojelu lapsen etuna? Lapsen hyvinvoinnin arviointi lastensuojelussa ja sen rajapinnoilla.
- Tutkimuksen tehtäväasettelua ohjaa hypoteesina näkemys siitä, että arvioinnin käytännöt vaihtelevat työntekijöittäin, toimistoittain ja alueittain.

TUTKIMUSKYSYMYKSET:

- 1) Millaiseen tulkintaan lapsen hyvinvoinnista ja lapsen edusta ammattilaiset sitoutuvat tehdessään arviointia ja mitkä tekijät ohjaavat tuota arviointia silloin, kun ammattilaiset ratkaisevat lapsen ottamista lastensuojelun toimien piiriin?
- 2) Miten spesifit lapsen tilanteen ja sen seurannan arviointimenetelmät vaikuttavat lapsen hyvinvoinnin arviointiin ja millaista tietoa hyvinvoinnista ja lastensuojelun toimien vaikutuksista ne tuottavat?
- 3) Millaista tulkintaa lapsen hyvinvoinnin ja lapsen edun arvioinnista ja lastensuojelulta vaadittavista toimista lastensuojelun asiakkaat painottavat tilanteissa, joissa lapsen ottaminen lastensuojelun asiakkaaksi on esillä?
- 4) Miten lastensuojelun ammattilaisten arviointeja ja arvioinnin vaikutuksia ohjataan ja seurataan organisaatiotasolla ja palvelujärjestelmien rajapinnoilla ja millaista tietoa ne tuottavat lasten hyvinvoinnin arvioinnista ja lastensuojelun tehtävästä?

KYSYMYS:

- *Voisiko lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskus liittyä laajempaan sote-kehittämisen organisaatiokokonaisuuteen, kuten yhteistyöalueiden sote-osaamiskeskukseen?*

Vastaus:

- Tavoitteena onkin, että kehittämistyö ja kehittämisrakenteet olisivat yhteiset. Lape-muutosohjelman kehittäminen pitäisi kokonaisuudessaan saada selkeämmin osaksi sote-kehittämisen kokonaisuutta. Haasteena on ollut ja on kunnes eduskunta on hyväksynyt sote-lait, että tulevista sote-rakenteista ei ole varmuutta. Tulevien hyvinvointialueiden ja nykyisten erä-alueiden yhteistyö ja yhteinen koordinoitu erityisosaamisen keskittäminen on tunnistettu tavoite

**Anna Cantell-Forsbom, johtaja
Lapset ja nuoret yksikkö, STM**

anna.cantell-forsbom@stm.fi

0295163351

